

Grūti atzīt vainu

Izgāžas iepirkumi, revīzijās atklājas pārkāpums pēc pārkāpuma, tiesnešu rīcība liek rosināt disciplinārlietas – DB pēta, vai amatpersonas uzņemas atbildību par kļūdām

Meklējot, kurš vainīgs neveiksmēs, gatavojoties *Expo 2015*, Ekonomikas ministrija ierosinājusi pārbaudi. Disciplinārlietu ierosinājusi arī Vides aizsardzības un reģionālās attīstības lietu ministrija (VARAM) – par kavēšanos Olaines bistamo atkritumu izgāztuves sanācijas projekta realizēšanā. Pret Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja (KNAB) bijušo priekšnieka vietnieci Jutu Strīķi ierosināto disciplinārlietu skaits jau uzskatāms par savdabīgu rekordu. Nesen pret viņu ierosinātas lietas izmeklēšanas termiņš pagarināts līdz gada beigām. Cik daudz disciplinārlietu un par kādiem pārkāpumiem pret valsts amatpersonām tiek ierosināts gada laikā – kopēju datu nav. Aptaujājot vairākas ministrijas, DB noskaidroja,

ka, piemēram, Ekonomikas ministrijā pēn ierosināja trīs disciplinārlietas, no kurām divas izbeigtas, izsakot ierēdnim mutvārdu aizrādījumu, bet vienas lietas izmeklēšana vēl turpinās. Divas no šīm lietām ierosinātas par amata pienākumu nepildīšanu vai nekvalitatīvu pildīšanu un tiesību aktiem neatbilstošu rīcību ar finanšu līdzekļiem, bet viena – par darbību, kas pārsniedz amata pilnvaru robežas.

«Saistībā ar disciplinārlietām valsts pārvaldē pēdējos gados nav akūts lietu rosināšanas posms, pirms pāris gadiem bija iestādes, kuras diezgan naski rosināja disciplinārlietas, kas noveda pie augstas personāla mainības iestādē, reāli šīs lietas nebeidzās ar disciplinārsodiem, bet gan aizrādījumiem.» Atskatoties pagātnē, redzam, ka disciplinārlietas darbiniekus nemotivē, viņi pēcāk neuzņemas iniciatīvu, ir mazaktīvi. Turklāt amatpersonas, kas ir iesaistītas disciplinārlietās, patērē lielus resursus gan izmeklēšanas procesā, gan arī paskaidrojumu sniegšanā. Iestādes norāda, ka efektīvākais veids, kā izvērtēt lietu un nedemotivēt nodarbinātos, ir dienesta pārbaudes, kuras laikā izzina apstākļus un izvērtē, vai ir pamats ierosināt disciplinārlietu. Disciplinārlietas ir procesuāli smagas, dažreiz nepamatotas, norāda judikatūra, kas liecina par piemēroto atcelšanu tiesu instancē. Taču pēdējā gada laikā situācija ir uzlabojusies, jo iestāžu lēmumi retāk tiek atcelti un disciplinārsodi ir pamatoti.» DB norāda Valsts kancelejas direktora vietniece valsts pārvaldes un cilvēkresursu politikas jautājumos Eva Upīte. Ņemot vērā, ka tiesā iesniegtas vien līdz 10 lietām par disciplinārsoda atcelšanu uz 36 tūkst. nodarbināto, Valsts kanceleja vērtē – skaits ir pietiekami mazs.

Šogad kanceleja plāno risināt problēmu ar valsts pārvaldē nodarbināto statusu ierēdnim disciplinārsodu var piemērot daudz ilgākā laika periodā pēc nodarījuma salīdzinājumā ar darbiniekiem. «No diviem cilvēkiem, kas ir darbojušies pie vienas lietas, kā rezultātā valstij ir nodarīti materiālie zaudējumi, atbild tikai ierēdnis, jo to var saukt pie atbildības divus gadus pēc pārkāpuma, darbiniekam šis termiņš ir īsāks, līdz ar to viņš sodu nesāņem. Plānots, ka nākotnē visiem tiesājamajiem nodarbinātajiem būs vienots atbildības regulējums un par vienu un to pašu nodarījumu būs vienāds sods gan darbiniekam, gan ierēdnim,» tā E. Upīte.

Čiks vien

Kāds rezultāts būs ierosinātajām disciplinārlietām, šobrīd ir pārāgrī spriest, taču, skatoties pagātnē, jāsecina, ka nereti nemaz netiek īsti mēģināts atrast vainīgos vai arī šie mēģinājumi beidzas ar čiku vien. Piemēram, 2013. gada rudenī pēc augstākās izglītības studiju programmu izvērtēšanas projekta skandāla Izglītības un zinātnes ministrija izbeidza ierosināto disciplinārlietu pret ministrijas valsts sekretāres vietnieci Laumu Sīku, bet Valsts izglītības attīstības aģentūras direktorei Dītai Traidās un viņas vietniecei Elītai Zondakai tika izteikts aizrādījums. Jāpatur, protams, prātā, ka ir gadījumi, kad konkrētās personas patiešām ir bez vainas. Lai gan pēn tika ierosināta dienesta pārbaude par Tūrisma attīstības valsts aģentūras (TAVA) iepirkumu starptautiskās kultūras tūrisma reklāmas kampaņas īstenošanai, kam jau bija jāsākas pirms Rīga kļuva par Eiropas kultūras galvaspilsētu, bet par ko visi līgumi nav noslēgti joprojām, un pēn ruden Ekonomikas ministrija gribēja uzteikt darbu TAVA direktoram Armandam Slokenbergam, aizrādējot to uz citu amatu, valdība lēmuma pieņemšanu atlika uz nenoteiktu laiku. Tagad A. Slokenbergs no amata aizgājis pats, tiesa, pamatojot to ar citiem iemesliem, bet Ekonomikas ministrija TAVA virzienā kritiku vairs nevērs. «Šā gada 14. janvārī notika Tūrisma attīstības valsts aģentūras (TAVA) konsultatīvās padomes sēde, kurā piedalījās arī ekonomikas ministri Dana Reizniece-Ozola, un kurā tikai pārrunāti aktuālie tūrisma nozares jautājumi. Sanāksmes laikā tūrisma nozares pārstāvji atzinīgi novērtēja TAVA līdzšinējo darbību, kā arī aicināja stiprināt aģentūras kapacitāti, kas sekmētu lielāku ieguvumu kā tūrisma nozares

Praksē publisko iepirkumu jomā pastāv vairākas problēmas, kas saistītas ar kļūdainu likuma piemērošanu. Šādu problēmu novēršana veicinātu ne vien veselīgu publisko iepirkumu norisi, bet arī tautsaimniecības attīstību un valsts līdzekļu efektīvu izmantošanu,

Deloitte Legal vecākais jurists Mārtiņš Ziemānis un juriste Kristīne Markus.

attīstībā, tā arī valsts tautsaimniecībai kopumā. Vienlaikus sanāksmes laikā tās dalībnieki aicināja rīkot konkursu uz TAVA vadītāja amatu, un nozare puda gatavību sniegt atbalstu piemērotu kandidātu atlasē.» DB pauž ministrijas sabiedrisko attiecību nodaļas vadītāja Evita Urpena. Uz jautājumiem par citu, tostarp TAVA pārraugošās Ekonomikas ministrijas amatpersonu atbildību, atbilde iepriekš bija visai vispārīga – ministrija sekojot līdzī notiekošajam, sniedz savus priekšlikumus, identificē problēmas utt.

Īsta skaidrība netika rasta arī Inčukalna gudrona diķu sanācijas projektā. DB jau vairākkārt ziņojis, ka pēc ilgstošām diskusijām par to, vai valstij ir jāpiešķir papildu finansējums projekta turpināšanai, kā projektu pabeigt, nezaudējot ES līdzfinansējumu, un kam būtu jāuzņemas atbildība par kavēšanos, valdība pērnajā pavasarī heidzot apstiprināja jaunu darbu izpildes grafiku, un Valsts vides dienests parakstīja grozījumus līgumā ar ģenerāluzņēmēju SIA Skonto būve. Tiesa – 2010. gadā, uzvarot konkurssā par gudrona diķu projektē-

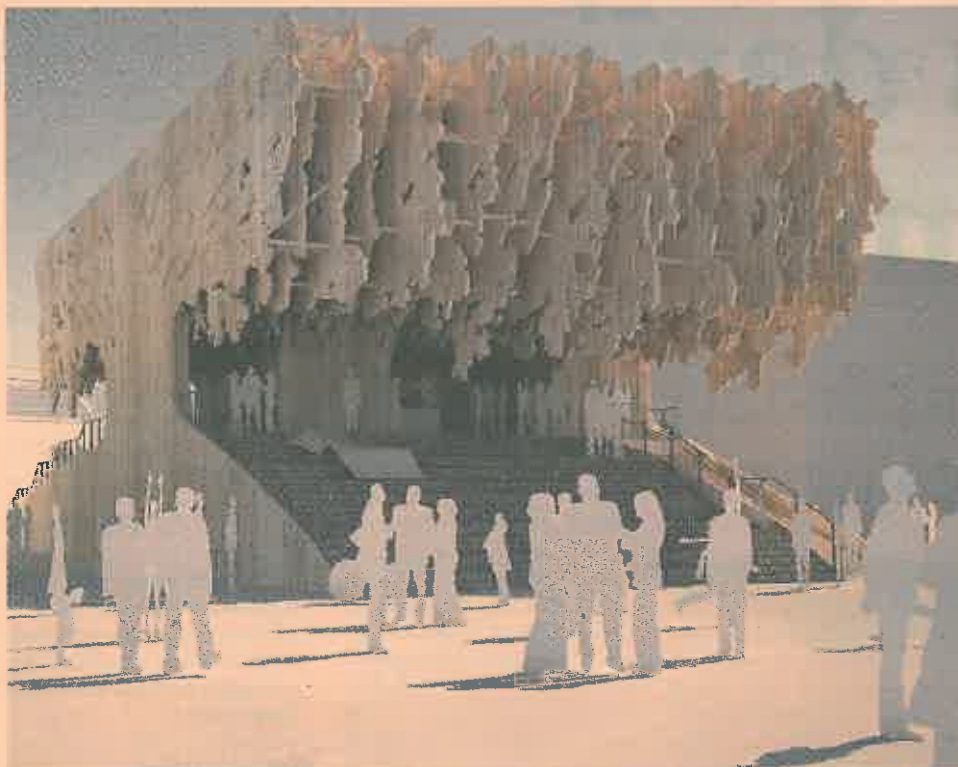
šanas un sanācijas darbiem, uzņēmums bija apņēmies darbus veikt par 23,5 milj. eiro, bet 2014. gada pavasarī notikušās sarunu procedūras rezultāts ir 35,2 milj. eiro. Lai gan šajā projektā iesaistītais tā laika VARAM valsts sekretārs Aleksandrs Antonovs tika atbrīvots no amata, par iemeslu minot pārkāpumus pavisam citā lietā – finansējuma piešķiršana Karvas HES projektam, lai gan iepriekš tas tika liegts projekta neatbilstību dēļ. Disciplinārlietas izmeklēšanas komisija toreiz secināja, ka A. Antonovs pārkāpumu ir izdarījis apzināti, ziņo LETA. Jāpiebilst, ka A. Antonovs, kurš pēc izmeklēšanas no ministrijas īslaicīgi bija Rīgas pašvaldības uzņēmuma Rīgas namu pārvaldnieks valdes priekšsēdētājs, tiesājas pret atbrīvošanu no amata ministrijā.

Suņi rej...

Nav konstatēta personu atbildība, nav pamata sodīšanai, pārkāpuma pazīmes ir, bet iestāji neilgums atbildības piemērošanai, par 10% samazināta alga uz trim mēnešiem, atbrīvots no amata – tik dažādas ir Valsts kontroles revidēto valsts un pašvaldības struktū-

ru un iestāžu atbildes reakcijas uz konstatētajiem pārkāpumiem. Nekādu personu atbildību par Valsts kontroles konstatēto revīzijā SIA Rīgas satiksme nesaskatīja Rīgas dome. DB jau vairākkārt ziņojis – pārbaudot, cik pamatoti tiek noteikti sabiedriskā transporta tarifi pašvaldības uzņēmumā, Valsts kontrole nāca klajā ar skarbiem secinājumiem. Proti, uzņēmuma veiktās sabiedriskā transporta pasažieru skaita prognozes ir apšaubāmas, pasažieru uzskaitē ir nepilnīga, uz sabiedriskā transporta izdevumiem attiecināti arī tēriņi, kam nav saistības ar šo jomu un kas ir nelietderīgi, pat izšķērdīgi un norāda uz to, ka uzņēmuma noteiktais tarifs 1,2 eiro ir nepamatoti paaugstināts. Uzņēmums gan apgalvoja pretējo. «Rīgas satiksme veica atkārtotu aprēķinu par brauciena pašizmaksu, ņemot vērā Valsts kontroles ieteikumus. Taču arī pēc šiem aprēķiniem viena brauciena pašizmaksa ir 1,2 eiro,» tā pērnā pavasarī pēc revīzijas paziņoja Rīgas satiksme valdes priekšsēdētājs Leons Bemhens. Arī tagad, kad biļetes pašizmaksa aprēķināta 1,175 eiro apmērā, kas liek braukšanas maksu no 1.

februāra celt līdz 1,15 eiro līdzšinējo 0,6 eiro vietā, šī dāsnī dotētā pašvaldības uzņēmuma pārstāvji apgalvo to pašu. Arī Rīgā pozīcijā esošie spēki dzied tādu pašu dziesmu, norādot, ka Rīgā ir labākā pasažieru uzskaites sistēma, bet visu vainu par biļetes maksas celšanu noveļot uz valdību. Uz sabiedrības sašutuma fona par gaidāmo braukšanas maksas dubultošanu vides ministrs Kaspars Gerhards, pamatojoties uz Valsts kontroles revīziju, nesēn uzdevis pilsētas mēram Nilam Ušakovam nekavējoties izvērtēt Rīgas satiksme valdes locekļu atbildību par braukšanas maksas paaugstināšanu. Maz gan ticams, vai šis ministra uzdevums sašūpos L. Bemhena krēslu, jo Rīgas satiksme valdes atbildību jau tūlīt pēc Valsts kontroles revīzijas ziņojuma publiskošanas prasīja vērtēt domes opozīcija. Gāzt sabiedriskā transporta uzņēmuma valdi tai neizdevās. Jāpiebilst, ka L. Bemhena krēsls šūpots vairākkārt, taču neveiksmīgi, tikai 2011. gadā viņš īslaicīgi tika atstādināts no amata, taču to saglabāja, tiesa gan, no daļas algas viņam togad bija jāatvadās. Šādi akcionārs Rīgas

Ekonomikas ministrija iecerējusi atklāt, kurš tieši vainīgs, ka konkurss par paviljona būvniecību izstādei World Expo rīkots novēloti, un kā līdz šim tērēta nauda projekta īstenošanā.

Pēc pārtrauktas iepirkuma procedūras Olaines bīstamo atkritumu izgāztnes sanācijai Vides aizsardzības un reģionālās attīstības lietu ministrija meklē vainīgos un iespēju, kā projektu saglabāt, lai nezaudētu ES miljonus.

dome reaģēja uz pārkāpumiem Valsts darba inspekcijas veiktā pārbaudē par atvaļinājumu piešķiršanu, kompensāciju un atlīdzību izmaksu.

Nekomentē, bet rīkojas

Valsts kontroles vadība atturas no komentāriem par sodiem, kas piemēroti dažādām amatpersonām. Vienlaikus tā vērsās tiesībsargājošās iestādēs, lai panāktu vainīgo saukšanu pie atbildības, piemēram, par pārkāpumiem Ķekavas novada pašvaldības rīcībā ar finanšu līdzekļiem un mantu iepriekšējos gados (vairāk nekā 70 tūkst. eiro izlietots nelikumīgi, bet vēl teju 1,5 milj. eiro, iespējams, nelietderīgi), uzrakstīts iesniegums ģenerālprokuroram. Pašvaldība konkrētu personu atbildību nekonstatēja, izriet no Valsts kontroles informācijas. Tiesa, tā sāka aktīvi darboties konstatēto pārkāpumu novēršanā.

Astoņu gadu laikā (2006.–2014.g.) Valsts kontrole kopumā tiesībsargājošām iestādēm ziņojusi par 168 revīzijās konstatētiem tiesību normu pārkāpumiem, aplēsusi valsts kontroliere Elita Krūmiņa. Izmeklēšana turpinās 35 kriminālprocesos. Pērn, kā ziņoja LETA, Valsts kontroles darbības rezultātā spēkā ir stājies viens notiesājošs spriedums – Sociālās integrācijas valsts aģentūras darbiniece ir atzīta par vai-

nīgu, piesavinoties svešu mantu lielā apmērā. Viņa sodīta ar nosacītu brīvības atņemšanu uz vienu gadu. Vēl 33 gadījumos amatpersonas sauktas pie administratīvās atbildības – sodu piemērojis Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs, Valsts ieņēmumu dienests un Iepirkumu uzraudzības birojs (IUB).

Klupšanas akmeņi

Valsts un pašvaldības iepirkumos sarežģījumi vērojami jau gadiem – zemākās cenas princips dzen strupceļā, nepilnīgu konkursa nolikumu un sūdzību dēļ konkursi ļoti ievēlkas. Pērn IUB izskatīšanai pieņēmis 748 sūdzības, par dažām vairāk nekā vēl gadu iepriekš, liecina biroja statistika. Liela daļa no tām ir par nepilnībām nolikumos – uzņēmumi saskata tajos nepamatotas un konkurenci ierobežojošas prasības. DB jau iepriekš (20.01.2015.) ziņoja, ka, piemēram, Siguldas Sporta kompleksa projektēšanas un būvniecības iepirkuma nolikumā korekcijas veiktas 11 reizes.

«Publisko iepirkumu jomā pastāv vairākas problēmas, kas saistītas ar kļūdainu likuma piemērošanu. Šādu problēmu novēršana veicinātu ne vien veselīgu publisko iepirkumu norisi, bet arī tautsaimniecības attīstību un valsts līdzekļu efektīvu izmantošanu, »

DB norāda *Deloitte Legal* vecākais jurists Mārtiņš Ziemānis un juriste Kristīne Markus. Viņi akcentē, ka publisko iepirkumu jomu no dažādiem aspektiem uzrauga gan IUB, gan Konkurences padome, gan KNAB, gan Valsts kontrole, kā arī tiesas. Tomēr bieži pārkāpumi liecina gan par atšķirīgu izpratni par likuma prasībām, gan arī acīmredzami nepietiekamo atbildību par pārkāpumiem, kas neveic ne sodošo, ne preventīvo funkciju. «Sabiedrībā trūkst informācijas par rosinātajām disciplinārlietām un to personu atbildību, kuru rīcībā konstatējami pārkāpumi. Jo īpaši gadījumos, kad iepirkuma finansēšanas avots ir Eiropas Savienības līdzekļi, tad iepirkuma procedūru pārkāpumu rezultātā pastāv risks, ka šie līdzekļi netiks apgūti vai izmaksas netiks attiecinātas. Tā rezultātā valstij rodas būtiski zaudējumi, kas jāsedz no valsts budžeta.

Bieži vien pārkāpumi publisko iepirkumu jomā ir grūti atklājami, tāpēc ka pasūtītājam un piegādātājam ir atstāta liela rīcības brīvība savstarpējo attiecību neregulējumā. Tāpat arī kontrole no uzraugošajām iestādēm par iespējamiem pārkāpumiem tiek veikta saņemtu sūdzību rezultātā vai arī, ja iestādes pašas pēc savas iniciatīvas ir atklājušas pārkāpumu. Tāpat jāsecina, ka Admi-

nistratīvo pārkāpumu kodeksā iekļautās normas attiecībā uz pārkāpumiem publisko iepirkumu jomā ir ļoti vispārīgas, līdz ar to tieši IUB un tiesu prakse rādīs, vai šādiem pārkāpumiem būs reālas tiesiskas sekas,» norāda juristi. Lai uzlabotu šo jomu, M. Ziemānis un K. Markus rosina arī pretendentiem dažreiz būt aktīvākiem, lai veicinātu pārkāpumu atklāšanu, – ne vien apstrīdot negodīgas prasības iepirkumos, bet arī vērot sabiedrības uzmanību uz aktuālajām problēmām, kā arī griežoties attiecīgajās tiesību sargājošās iestādēs, ja tiek konstatēti pārkāpumi, tādējādi veicinot caurskatāmu un veselīgu konkurenci publisko iepirkumu jomā.

Tiesnešu gads

2014. gadā sev pastiprinātu sabiedrības uzmanību pievērsa arī tiesnešu rīcība. Tiesnešu kļūdainas rīcības dēļ tika pilnībā atcelts spriedums bijušā Jūrmalas mēra Raimonda Munkeviča kukuļošanas krimināllietā, kas nodota izskatīšanai no jauna. Par to pret Jūrmalas tiesas tiesnesēm Solvitu Gludāni un Ilzi Freimani tika ierosināta disciplinārlietā, kā rezultātā pirmā tika atbrīvota no darba, bet otrai janvāra beigās tika mīkstināts sods – Disciplinārlietas grozīja Tiesnešu disciplinārkolēģijas lēmumu rosināt atcelt viņu no amata, aizstājot

to ar rājienu. Bijuši arī vairāki strīdīgi lēmumi maksātnespējas lietās. Pret Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas tiesnesi Raimonu Bulu ierosinātas pat vairākas disciplinārlietas saistībā ar SIA *Gvano* ārpus tiesiskās aizsardzības procesa (ĀTAP) plāna apstiprināšanu; šī uzņēmuma nosaukums iepriekš figurējis *Swedbank* paziņojumā par ļaunprātīgām maksātnespējām, ziņoja LETA. Janvāra sākumā tiesnešu disciplinārkolēģija noilguma dēļ gan lēma izbeigt disciplinārlietu pret R. Bulu. Lieta izbeigta arī pret Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas tiesnesi Velgu Gailīti, pret kuru, kā iepriekš ziņoja LETA, ierosināta disciplinārlietā par tīšu likuma pārkāpumu, ārpus tiesiskās aizsardzības procesa lietās juridiskai personai nepamatoti uzlikt pienākumu dzēst zemesgrāmatā reģistrētās ķīlas tiesības un aizliegumus, lai gan juridiskā persona nebija atzīstama par konkrēto lietu dalībnieku. Šī lieta saistīta ar SIA *Gvano* un SIA *Soranus* ĀTAP lietām. Savukārt Siguldas tiesas tiesnesei Vallijai Grebežniecei gada sākumā izteikts rājiens disciplinārlietā, kas ierosināta saistībā ar zemieku saimniecības *Zemzari* maksātnespējas procesa lietu. Saimniecībai bija brangi parādī pret *Dobeles dzirnavnieku*, kuram, kā ziņojuši mediji, ra-

dās aizdomas, ka tiek izmantota shēma ar maksātnespējas administratoru un tiesnešu līdzdalību, lai izvairītos no parāda atdošanas. Disciplinārlietas pret tiesnešiem tiek ierosinātas arī par cita veida pārkāpumiem, piemēram, teju kā Tiesnešu disciplinārkolēģija izteikusi rājienu kādai tiesnesei par rupjiem ētikas normu pārkāpumiem – viņas komunikācija ar citiem bijusi agresīva un pazemojoša, turklāt viņa atteikusies pieņemt izskatīšanā nodotās lietas.

Nemot vērā to, ka sabiedrības uzticēšanās tiesu varai nav pārlietu augsta, dažādi pārkāpumi tiesnešu rīcībā nepaaugstina tieslietu sistēmas prestižu. Tam piekrīt Rīgas Juridiskās augstskolas prorektors Mārtiņš Mīts – jebkurai informācijai par disciplinārlietām ir negatīvais lādiņš, kas veido sabiedrības viedokli par tiesu varu kopumā. No otras puses – daudzās disciplinārlietas apliecina sistēmas pašas centienus attīties. Tiesneši profesionāli izvērtē un vērsas pret gadījumiem, kad pašu kolēģi rīkojušies aplami. Ir ļoti būtiski, lai paši tiesneši domātu ne tikai par tiesu neatkarības uzturēšanu, bet arī pozitīvas attieksmes vairošanu, jo pret tiesu varu negatīva attieksme izveidojusies jau vēsturiski, saka M. Mīts.

Lāsma Vaivare

FVG | RISINĀJUMS ACU PRIEKŠĀ

FOGELS
VITOLS
PAIPA

K. Valdemāra iela 33-29, Rīga, Latvija, LV-1010

tālrunis: +371 67844977
fakss: +371 67844976

e-pasts: office@fvp.lv
www.fvp.lv

● ADVOKĀTU BIROJS